

Literatur itzulpenezko mintegia

Aintzane Ibarzabal

Martuteneko itzultzaile eskolako zenbait ikasleren eskariz, EIZIE-ko Literatura Batzordeak 1992ko urtarrilean hasita eta ekainera bitartean literatur itzulpenezko mintegia antolatu zuen. Helburu xumeak ezarri zituen batzorde honek, eta batez ere aurrera begira egin zitezkeen antzeko ihardunaldiak izan zituen kontutan ikastaldia antolatzean. Elkarteko zenbait itzultzailek parte hartu zuten bertan eskolak ematen: Xabier Mendiguren (García Yebraren testu teorikoa erabili zuen ikastaroari sarrera emateko, litertur itzulpenaren ezaugarriak aztertu, eta testuaren itzulpena egiteko), Koro Navarro (Mark Twain-en *The diary of Adan and Eve* ipuinaren itzulpena ingelesetik), Aintzane Ibarzabal (Ridder Haggard-en *Salomon King's mines* liburuaren itzulpena ingelesetik), Josu Zabaleta (Ch. Aitámov-en *Yamila* liburuaren itzulpena gaztelaniatik), Juan Mari Mendizabal (Raymon Carver-en *Chef's House* lanaren itzulpena ingelesetik), Juan Garzia (Herman Melville-ren *Bartleby izkribatzailea* liburuaren itzulpena ingelesetik) eta Pello Zabaleta (poesiaren itzulpenaren gaia aukeratu zuen).

Eskolak oso praktikoak izan ziren eta azpimarratzekoa da ikasleen ahalegina, beste baterako geratzen da beraz, ondorio teorikoak atera eta horiek sailkatzea. Itzulpen gehienetan ingeleza izan zen ja-

torrizko hizkuntza nahiz eta garai, estilo, joera oso desberdinetako testuak izan. Eta izan ere, hori izan zen ikastaldi amaieran aipatu zen ezaugarrietako bat, testuen ugaritasuna. Ugaritasun horrek hala ere, beste ondorio on bat ere ekarri zuen, itzulpenaren zailtasun mota desberdinak ikusteko bidea ematea. Testu soilak eta baita ere korapilotsuak itzuli ziren, biak arazotsuak eta berezko zailtasunak zituztenak. Lehenengoak arinak, umoretsuak, argiak, zuzenak izateko, eta bigarrenak ulerterrazak eta zehatzak izateko; eta sintaxi soilaz baino gehiago estiloaz ari gara, alegia, jatorrizko hizkuntzak sintaxi orokor eta arruntetik noiz igarotzen den idazlearen estilo pertsonala edo joera estilistiko jakin batetara, eta euskaraz ere bi alderdi horiek ongi bereiztea. Gai zehatzak aipatzekotan ingelesaren zenbait ezaugarri eztabaidatu ziren: jeneroaren bereizketa (*he, she, it*), euskaraz aldiz *bera, hura...*, izenordainen erabilera sintaxiari lotura egokiak eskainiz, erlatibozko forma ugariak (*who, which, where, whom...*) gaztelaniaz bezala, eta horien bidez eskuin aldera garatzen den sintaxia izatea, testuaren ulermen errezagoa bideratuz. Eta horrelako esaldien aurrean euskarak noiz erabili behar dituen hizkuntza erromanikoaren bidezko egiturak, nola adierazi behar dituen testu barruko loturak informazioerik ez galtzeko...

What my own astonished eyes saw of Bartleby, that is all I know of him, except, indeed, one vague report, which will appear in the sequel.

Lo que mis propios ojos atónitos vieron de Bartleby, eso es todo lo que se de él en realidad, excepto un vago informe, que aparecerá en lo que sigue.

Neronen begi txundituek ikusi **zutena**: horra Bartlebyz **dakidan** guztia, **salbu eta** bestela jasotako berri argitasun gutxiko **bat**, orrion jarraian agertuko **dena**.

(Melville-ren *Bartleby izkribatzailea*).

Bestalde, ikusi ahal izan zen baita ere, itzulpenaren zailtasunak beste era batekoak direla esaldi motzetako sintaxia erabiltzen denean, hauetan hitzen ordenamenduak garrantzi handia hartzen du eta baita ere hiztegiak, hitz zehatz bat edo bestea aukeratzeak testuari aldaketa

nabarmenak eragiten bait dizkio. Ezin ahaztu, ondorengo adibidean ikusiko den bezala, euskal aditzaren elementu morfologikoez sintaxiaren loturak adierazteko duen ahalmena.

*Es un cuadro **que** no he presentado nunca a ninguna exposición. Más aún, **procuro** ocultarlo cuando viene a visitarme algún familiar del ail. No es **que** haya nada vergonzoso en él, pero **está** lejos de ser una obra de arte. Es sencillo, tan sencillo como la tierra **que** representa.*

Kuadro hau ez dut inoiz inongo erakusketetara eramán. Are gehiago, gorde egiten dut **ahal dela** ail-eko sendikoren bat bisitan **badatorkit**. Zertaz **lotsaturik ez du**, baina arte lana izateko asko **falta du**. Xumea da, bertan **ageri duen** lurra bezain xumea.

(Ch. Aitámov, *Yamila*).